

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

Årsmelding 2010

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

Årsmelding 2010

Innhold

1. Sammendrag	3
2. Konkrete tiltak i 2010	5
2.1 Verdensarv på norgeskartet	5
2.2 Forvaltningsplanens tema og kjerneverdier	7
2.2.1 Beite, slåttelandskap og vegetasjon	7
2.2.2 Duntradisjonen	9
2.2.3 Bygningsvern	11
2.2.4 Formidling	12
2.2.5 Arbeid med barn og unge	14
2.3 Overvåkning	15
2.4 Marint miljø – fiskeri	16
2.5 Fugleliv	16
2.6 Turisme	17
3. Bakgrunn for stiftelsens arbeid	19
3.1 Stiftelsens styre	20
3.2 Samarbeidsrådet	22
3.3 Team Verdensarv Vega	22
3.4 Stiftelsens sekretariat	25

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

N-8980 Vega

+47 75 03 55 03

+47 97 03 46 46

post@verdensarvvega.no

www.verdensarvvega.no

1. Sammendrag

Årsmeldingen viser at Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv hadde en høy aktivitet i 2010. Stiftelsens viktigste arbeidsoppgave var samarbeid med Miljøverndepartementet om utvikling av en helhetlig verdensarvpolitikk - inkludert senter for verdensarven. Det har også vært et mål å følge opp intensjonene i Verdensarvkonvensjonen, innskrivingstekst, forvaltnings- og tiltaksplan gjennom samarbeid med grunneiere og interessenter i verdensarvområdet, arbeid med barn og unge, samt formidlingstiltak.

For stiftelsens del ble arbeidet gjort mulig gjennom blant annet bevilgninger fra Direktoratet for naturforvaltning, Fylkesmannen i Nordland og Nordland fylkeskommune. Lokalt ble det også lagt ned en stor dugnadsinnsats med å ta vare på verdensarvområdets verdier, fra så vel skoleklasser som grunneiere og andre interessenter.

På nasjonalt plan var Miljøverndepartementets utredning av senter for verdensarven og bestemmelsen om å utvikle en helhetlig verdensarvpolitikk svært positivt. Oppfølging av forpliktelsene i Verdensarvkonvensjonen og lokal verdiskaping er stikkord i utredningen om senter for verdensarven som ble ferdig i mars 2010 og presentert på Verdensarvforum på Vega 6. – 8. juni 2010. Dette er i tråd med de ønsker også den lokale arbeidsgruppen har for det framtidige senteret på Vega.

Det er også positivt at MD innvilget søknaden fra Vega kommune om å få lokalt vernestyre og en egen verneforvalter for å kunne følge opp kulturlandskapsskjøtselen.

Blant de mest positive trekkene lokalt var økt beite i Vegaøyen verdensarvområde, nye rekrutter og stor aktivitet i de tradisjonsrike dunværene, en ny prosjektstilling innen bygningsvern i Helgeland Museum og nye formidlingstiltak i regi av Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv. På et overordnet plan drøftet styret en strategisk plan for Stiftelsen som utvikler, koordinerer og oppfølgingsinstans i verdensarvarbeidet i Vegaøyen.

Verdiskapingsprogrammet Den verdifulle kystkulturen ble avsluttet i 2010. Programmet har bidratt med midler og kompetanse i verdensarvområdet og buffersonen i perioden 2005 – 2010. Avgjørende for programmets suksess var den lokale koordinatorstillingen som også falt bort da programmet ble avsluttet. 21 prosjekt ble igangsatt, noe som har sikret viktige deler av kulturarven og bidratt til lokal verdiskaping. Koordinatorstillingen bidro dessuten til lokal bevisstgjøring om betydningen av kulturarven og mulighetene for verdiskaping med basis i natur og kultur.

Mye arbeid gjenstår med å ta vare på og utnytte kystkulturen i verdensarvområdet og buffersonen til økt verdiskaping. Det vil derfor være viktig å få en fortsettelse på programmet eller få utviklet et nytt verdiskapingsprogram. Særlig fordi Vega opplever negativ utvikling i folketallet, noe som på sikt kan bli en trussel mot verdensarvverdiene.

Tilsvarende må det finnes løsninger for beredskap og overvåkning i forbindelse med økt skipstrafikk og åpning av nye leteområder for petroleumsindustrien på Nordland II, III, IV og V, manglende rekruttering til fiskeriene, folketallsnedgang og manglende infrastruktur mht båtruter i verdensarvområdet. Dette vil være viktige arbeidsområder i 2011.

En annen stor utfordring i 2010 var at prosjektstillingen som naturforvalter ikke ble fullfinansiert og at den derfor var besatt bare halve året. Det vil være avgjørende i videre arbeid med skjøtsel av kulturlandskapet i verdensarvområdet å kunne ha kompetanse lokalt for å etablere samarbeid med grunneierne og kunne følge opp skjøtels- og tiltaksplaner.

Stiftelsen fikk i 2010 tildelt knapt 3, 8 mill kroner til ulike tiltak og drift, hvorav 3,6 mill kr fra DN, 100 000 kr fra Nordland fylkeskommune og 60 000 kr fra Fylkesmannens miljøvern-avdeling. Ellers bidro Statens Landbruksforvaltning med 520 000 kr til kulturlandskapsskjøtsel, Nordland fylkeskommune med 3,5 mill kr til bygningsvern, planarbeid og reiselivsstrategi, Fylkesmannen i Nordland med kr 80 000 til naturforvalterstilling i Vega kommune, Statens Naturoppsyn til hogst av sitkagran, merking av stier og sitkagranhogst, Vega kommune og Helgeland Museum med midler og administrative ressurser til ulike prosjekt, sikring og utvikling av verdensarvområdet.

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarvs arbeidsplan og budsjett for 2010 prioriterte bl.a:

- Rundt 1 mill kroner til kulturlandskapstiltak: areal- og beitetilskudd, skjøtelsplaner og etableringer.
- På posten for kulturbidrag satte stiftelsen av ca 1 mill kr, og hvor den største summen gikk til tiltak innen duntradisjonen og til delfinansiering av duntradisjonen.
- På de øvrige postene ble det satt av midler til bl.a. pilotprosjekt Bærekraftig Reiseliv, driftstilskudd til Vegaøyens Venner, utredning av senter for verdensarven, arbeid med barn og unge, forprosjekt for skjøtelsplan tangskjæring og informasjonsvirksomhet.

2. Konkrete tiltak i 2010

2.1 Verdensarv på norgeskartet

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv har i 2010 vært involvert i nybrottsarbeidet med å utvikle en helhetlig nasjonal verdensarvpolitikk. På bakgrunn av søknader om delfinansiering av senter for verdensarven fra bl.a. Vega, engasjerte Miljøverndepartementet Norsk Institutt for Kulturminneforskning (NIKU) til å lage en utredning om slike senter. Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv bidro aktivt med innspill til utredningen som var ferdig i mars 2010. Utredningen foreslår at det etableres senter for verdensarven for å følge opp intensjonene i konvensjonen mht til undervisning, forskning, lokal involvering og verdiskaping.

Nettverksorganisasjonen Norges Verdensarv arrangerte 6. – 8. juni 2010 Verdensarvforum på Vega der MDs utredning ble presentert og med Stiftelsen som sentral lokal samarbeidspart. På Verdensarvforum ble også verdensarvstedene invitert til å bli med i utformingen av en helhetlig verdensarvpolitikk i Norge og med sentrene for verdensarven som en del av denne politikken. Verdensarvstedene støttet initiativet og anmodet MD om at utredningsarbeidet skal resultere i en stortingsmelding. Lokalt er arbeidet fulgt opp gjennom Vega kommunes etablering av en prosjektgruppe for senter for verdensarven. Gruppen var i arbeid i 2010/2011 og støttet konklusjonene i MDs utredning.

Styreleder og daglig leder møtte statssekretær Heidi Sørensen i juni 2010 for å drøfte de utfordringer Vega har med å følge opp de muligheter og utfordringer som verdensarvstatusen gir lokalsamfunnet. På møtet anmodet stiftelsens ledelse om at Vega får eget vernestyre med en naturforvalterstilling for å kunne følge opp kulturlandskapsskjøtselen. MD har i ettertid innvilget søknaden fra Vega og vernestyre og stillingen som verneområdeforvalter blir etablert i 2011.

Manglende rekruttering til fiskeriene er en viktig utfordring i Vegaøyen verdensarvområde. Fra stiftelsen er det tatt initiativ ovenfor Fiskeri- og Kystdepartementet for å få utviklet en egen tiltaksplan for fiskeriene. Dette følges opp i 2011 i forbindelse med utvikling av en helhetlig verdensarvpolitikk.

Infrastruktur og tilgjengelighet til verdensarvområdet med båtruter er en annen viktig utfordring å få løst. Dette er tatt opp med Nordland fylkeskommune og Miljøverndepartementet og saken vil bli fulgt opp videre. Stiftelsen har lykket med å skaffe finansiering for 2011, men det må arbeides for å få varige og forutsigbare ordninger.

Internasjonalt samarbeid

Verdensarvstatusen er internasjonal og verdensarvstedene i Norge blir oppfordret til å delta i internasjonale prosjekt, men Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv har per i dag liten kapasitet til å delta. Det finnes heller ingen norske finansieringsordninger som kan matche EØS-finansieringsordningen, noe som gjør det svært utfordrende å kunne delta. Nordland fylkeskommune var imidlertid bidragsyter da Stiftelsen ble invitert til å delta i et samarbeidsprosjekt med verdensarvområdet Neringa i Litauen som gjorde mulig å leie inn ekstern prosjektleder. Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv var i 2009 - 2010 norsk partner i tre mindre internasjonale prosjekt: et prosjekt i Malopolska-regionen i Polen, et annet i Neringa kommune/Nerija nasjonalpark, Litauen og et tredje mellom Vegaøyen, Island, Færøyene og Grønland. Alle prosjektene var av et omfang som kunne håndteres uten at det gikk ut over andre oppgaver.

Det internasjonale kultursenteret i Krakow var initiativtaker til det polske prosjektet der målet var erfaringsutveksling om forvaltning av verdensarvområder. Prosjektet var finansiert via bl.a. EØS-finansieringsordningen og bidrag fra Riksantikvaren i Norge som norsk partner. Prosjektet omfattet fire polske verdensarvområder og Bryggen i Bergen, Urnes Stavkirke, Røros Bergstad og Vegaøyen. I løpet av prosjektperioden ble det gjennomført en befaring og konferanse i Polen, mens de polske representantene hadde en befaring med workshops til de norske stedene. Prosjektet er dokumentert i en omfattende rapport.

Neringa kommune og Nerija nasjonalpark tok initiativet til det litauiske prosjektet og hadde forvaltning og formidling av verdensarv som tema. Prosjektet var finansiert med EØS-midler og tilskudd fra Nordland fylkeskommune til Stiftelsens egenandel. Prosjektet er dokumentert med en folder og en rapport. Det har også vært samarbeid om utvikling av innhold på nettsider.

Prosjekt "Ærfugldun – verdens beste isolasjon" (2010 – 2012) er et samarbeids-/nettverksprosjekt som setter fokus på ærfugl som en bærekraftig ressurs i kystnære utkantstrøk i de nordatlantiske landene. Initiativtaker til prosjektet er Bioforsk Nord Tjøtta og med bl.a. Stiftelsen som samarbeidspartner. En viktig milepæl i prosjektet var ærfuglkonferansen på Vega i september 2010, som samlet ærfuglevoktere og interesserte. Innlederne belyste både biologi, kulturhistorie, produktutvikling og miljømessige utfordringer. Det er et ønske fra deltakerne at det arrangeres liknende konferanser med jevne mellomrom for erfaringsutveksling, kunnskapsoppbygging og idémyldring.

2.2 Forvaltningsplanens tema og kjerneverdier

I 2010 har stiftelsens viktigste arbeidsoppgaver vært:

- Oppfølging av tiltaksplanen for kulturlandskapet gjennom:
- Stimulerings- og rekrutteringsordninger for å sikre ærfugltradisjonen.
- Oppfølging av grunneiere med informasjon og veiledning skjøtsel
- Vegetasjonskartlegging for prioriterte øyvær.
- Delfinansiering av en stilling som naturforvalter.
- Bygningsvernprosjekt
- Medfinansiering av ulike etableringer i tilknytning til verdensarvområdet.
- Formidlingsstrategi og tiltak – utstillinger og internett:
- Oppfølging av arbeidet med Verdensarvporten.
- Videreutvikling av prosjektet ”Verdensarv i unge hender” – digital formidling av Vegaøyens natur- og kulturverdier for barn og unge.
- Etablering av samarbeidsrutiner med naturforvalter, Statens Naturoppsyn og Helgeland Museum.

2.2.1 Beite, slåttelandskap og vegetasjon

VEGAØYAN ER SKREVET INN PÅ UNESCO'S VERDENSARVLISTE SOM KULTURLANDSKAP. FORVALTNINGSPLANEN FASTSLÅR AT GJENGROING PÅ GRUNN AV MANGLENDE BEITING OG SLÅTT ER HOVEDUTFORDRINGEN.

Skjøtselen i verdensarvområdet hadde i 2010 en positiv utvikling med både flere dyr på beite og større areal som ble beitet. Totalt kom det inn søknader på i alt kr 675 750 kr til areal- og beitetilskudd, etableringer og investeringer.

Fra stiftelsen ble det bevilget i alt 1 mill kr til areal- og beitetilskudd, etableringer, skjøtelsprosjekt for ungdom, skjøtelsplaner og investeringer som bl.a. innbefattet tilskudd til beite i Kilvær, Skogsholmen, Bukkøy, Tåvær og Hysvær, samt delfinansiering av naturforvalterstilling.

Fylkesmannen i Nordland i samarbeid med Vega kommune har administrert ordningen med beitetilskudd via landbruksavtalen der det i 2010 var 530 000 kr tilgjengelig. Fylkesmannen mottok 17 søknader på totalt kr 580 450,-, dvs. kr 50 450 mer enn hva som var disponibelt av midler. For å sikre forutsigbarheten i ordningen, tilførte Fylkesmannen kr 51 000 i ekstra SMIL-midler til ordningen.

Utbetalinger 2010

Utbetalinger i 2010 til tiltak

Beiting med sau (651 sau i 2010 mot 539 i 2009)	399 250
Beiting med storfe (46 storfe i 2010 mot 31 i 2009)	75 200
Slått (53 dekar i 2010 mot 31 i 2009)	55 000 *)
Sum utbetalt:	529 450

Foreløpige signal tyder på at antall søknader for 2011 vil øke ytterligere, med 250 000 kr for lite til beitetilskudd via landbruksavtalen. Det må derfor være en prioritert oppgave i 2011 å få økt støttebeløpet for Vegaøyen.

Vegetasjonskartlegging Vegaøyen 2010

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv har hatt et viktig og godt samarbeid med Bioforsk Nord Tjøtta siden 2006 om skjøtselprosjekt, skjøtelsplaner og vegetasjonskartlegging. Det har i denne perioden blitt utarbeidet skjøtelsplaner for de viktigste øyene botanisk sett og for "besøksøyene" der det er tilrettelagt for ferdsel. For 2010 – 2011 vedtok derfor styret i Stiftelsen at Bioforsk skulle engasjeres til vegetasjonskartlegging av øvrige øyer for å kunne ta et kunnskapsbasert valg av hvilke øyer som det er nødvendig å lage skjøtelsplaner for i kommende forvaltningsplanperiode.

I 2010 ble følgende øyer kartlagt: Store Emårsmøy, Kvalholmen, Omnøy, øyer rundt Lisøya, samt noen enkeltøyer nord for Vega. Med videre kartlegging i 2011 vil det meste av verdensarvområdet være kartlagt. Dette gjør det mulig å utarbeide vegetasjonskart for verdensarvområdet til den periodiske rapporteringen til UNESCO.

Skjøtelsprosjekt Skjærvær

Stiftelsen har i 2008 – 2010 gjennomført et skjøtelsprosjekt for barn/ungdom i Skjærvær der det meste av tidligere slåttemark er gjengrodd og preget av erosjon.

Området er på ca 0,5 da og slåttarbeid for 10. klasse ved Vega skole ble lagt inn som fast aktivitet fra og med vår 2010. Også Brønnøysund videregående skole har deltatt i slåttene. Prosjektet har vært finansiert med SMIL-midler fra Vega kommune og Stiftelsen. Arbeidet er med utgangspunkt i foreslåtte tiltak i skjøtelsplanen for Skjærvær og med veiledning fra Bioforsk Nord Tjøtta. I tillegg er det satt ut sau som bidrar til landskapskjøtselen, Skjøtelsprosjektet er et viktig tiltak for å skape tilhørighet til verdensarvområdet blant barn og unge og økt kunnskap om betydningen av kjøtsel. Det vil derfor i 2011 bli gjennomført liknende prosjekt for de videregående skolene i regionen i Skogsholmen og Lånan.

2.2.2 Duntradisjonen

ANTALL HEKKENDE FUGL I DUNVÆRENE GIKK OPP FRA CIRKA 400 VED INNSKRIVINGSTIDSPUNKTET I 2004 TIL 1232 I 2009. I 2010 BLE TALLET REDUSERT TIL 1216 PGA OMLEGGING AV DRIFT I ET AV VÆRENE. (FOTO: RITA JOHANSEN)

Ærfugltradisjonen er verdensarvområdets ”Outstanding Universal Value” som Norge har det fremste ansvar og forpliktelse til å ta vare på. Norge har tatt dette ansvar på alvor gjennom tiltaksplanen for Vestnorsk Fjordlandskap og Vegaøyen. Stiftelsen og den samarbeidende part Nordland fylkeskommune bidro i 2010 med vel 1 mill kr i ulike tilskudd til de 16 fuglevokterne, rekrutteringstiltak og informasjons-/formidlingstiltak.

Verdensarvstatusen og oppfølgingen med prosjektmidler har ført til optimisme og flere som ønsker å satse. Tradisjonen er likevel svært sårbar og det trenges ulike virkemidler i årene framover som bidrag til å sikre tradisjonen. Beredskapssituasjonen i forhold til den økende skipstrafikken og åpning av nye oljefelt rett utenfor Helgeland, bestandssituasjonen og rekruttering til videre drift er spesielt utfordrende.

Prosjekt Ærfuglarkitektur

Fraflytting, villmink og oljeutslipp fra tankeren Deifovos i 1981 førte til at store deler av den hekkende ærfuglbestanden i dunværene ble borte. Dermed ble også kulturlandskapet med ærfuglarkitekturen nesten borte. Stiftelsen har samarbeidet med Nordland Ærfugllag og Nordland Fylkeskommune Kulturminner i Nordland om ærfuglprosjektet der målet har vært å få opp antall hus og reir. Dette arbeidet har også lyktes. Fuglevokterne laget i 2010 2966 reir mot 2100 ærfuglhus i 2006. 1216 fugl hekket i hus, mot 967 i 2006. Prosjektet har vært støttet med Nordland fylkeskommune med 260 000 kr i 2008 - 2010.

Skoleprosjekt

Vega skole har siden midten av 90-tallet hatt et ærfuglprosjekt med 6. klasse. Prosjektet startet etter initiativ fra Inga E. Næss ved E-huset Museum og har siden vært videreført enten i skolens regi, i samarbeid med kunstscolen eller Stiftelsen.

Prosjektet innebærer at elevene er ute i Vegaøyen en dag i april og lager reir og e-hus sammen med fuglevokterne. De reiser tilbake for å se om fuglene har lagt seg i reirene og lærer da også å rense dun. En del av foreldrene er med som hjelpere. 6. klasse var i 2010 i Bremstein og hjalp til med å lage cirka reir. Rett før skoleslutt reiste klassen tilbake og for å se om det var fugl i reirene. Skoleprosjektet har stor betydning for å skape respekt og forståelse i forhold til ærfugltradisjonen - både i forhold til elevene og deres foreldre.

Vegaøyans Venner

Vegaøyans Venner ble i 2010 tildelt den nasjonale kulturlandskapsprisen for sitt arbeid i Vegaøyen verdensarvområde og foreningen hadde i 2010 flere arrangement og tiltak som er viktige bidrag til det lokale verdensarvarbeidet:

- Ærfuglpatrulje til Lånan. På denne patruljen deltok 12 deltakere. De hjalp fuglevokterne å lage ærfuglreir og reparerte ærfuglhus/ebaner.
- Fugleprosjekt: Vegaøyans Venner tok i 2010 initiativ et fugleprosjekt for 7.klasse på Vega barne - og ungdomsskole. Foreningen samarbeidet med Statens naturoppsyn og Norsk ornitologisk forening om tiltaket. Det ble samtidig arrangerte foredrag med de tilreisende fugleekspertene med kysten fugler som tema.
- Øyans dag. Rundt 30 deltakere dro til Kilvær for å få høre om øyas historie.
- Fortellerkveld med Skålvær som tema. Her holdt den lokale velforeningen en orientering med ca 20 frammøtte om værrets historie og det arbeidet som er gjort av velforeningen.

Nordland Ærfugllag

Nordland Ærfugllag var i 2010 samarbeidspartner med Bioforsk Nord Tjøtta og Stiftelsen da det ble arrangert en nordisk ærfuglkonferanse på Vega. (Se side 12)

Nordland Ærfugllag planla også kurs for nye ærfuglvoktere, men fikk ikke tilstrekkelig antall påmeldte til kurset. Foreningen opplever det som en utfordring at medlemmene bor spredt og at de mangler kapasitet til å drive ærfugllagets virksomhet. De søkte derfor Stiftelsen om driftsmidler høsten 2010 for å kunne ha jevnlig styremøter, utvikle en strategi for arbeidet og lage en nettportal for å nå ut med informasjon om lagets arbeid.

ØVERSTUA I TÅVÆR ER BLANT PROSJEKTENE SOM FIKK TILSKUDD I 2010 FRA NORDLAND FYLKESKOMMUNE – KULTURMINNER I NORDLAND.

2.2.3 Bygningsvern

Etter avtale mellom Nordland fylkeskommune (NFK) og Helgeland museum (HM) har NFK engasjert HM til å følge opp deler av bygningsvernarbeidet i verdensarvområdet gjennom en egen 2-årig prosjektstilling som bygningsvernkonsulent. Arbeidet består i tilstandsvurdering, rådgivning i restaureringsarbeidet mv.

Riksantikvaren tildelte i 2010 3 mill kr til Nordland fylkeskommune i bygningsvernmidler som skulle brukes i verdensarvområdet. Totalt tildelte Nordland fylkeskommune – Kulturminner i Nordland tilskudd til 11 bygningsvernprosjekt Vega verdensarvområde og buffersone 2010:

<u>Bygninger/anlegg</u>	<u>Tilsagn</u>
Skjærvær	300 000 kr
Borgenstua	300 000 kr
Gammelskolen	300 000 kr
Øverstua	290 000 kr
Tørkesjå Bremstein	70 000 kr
Blåstua Mettn Skjærvær	300 000 kr
Meieriet	700 000 kr
Brygge Rørøy	400 000 kr
Oppfølging og kontroll	200 000 kr
Steinbru på Nes	90 000 kr
<u>Ærfuglarkitektur</u>	<u>50 000 kr</u>
Sum	3 mill kr

Stiftelsen og Vega kommune i samarbeid med Nordland fylkeskommune, bidro også til å få satt fokus på betydningen av Bremstein Fyr i formidlingen av Vegaøyan Verdensarv, noe som i neste omgang utløste restaureringsmidler fra Kystverket til grupperingen som har tatt på seg arbeidet med å sette i stand fyret.

2.2.4 Formidling

STIFTELSEN HAR LAGET UTENDØRSUTSTILLING PÅ NES MED INFORMASJON OM VERDENSARVOMRÅDET OG FERDSLSREGLER. TILTAKET BLE FINANSIERT MED MIDLER FRA STATENS NATUROPPSYN OG STIFTELSEN.

Målet for stiftelsen og øvrige samarbeidspartnere er å utvikle en helhetlig formidling av området som sikrer bærekraftig bruk av natur og kulturminner, og samtidig gir de besøkende opplevelser. I henhold til forvaltningsplanen skal derfor det meste av tilrettelegging for formidling skje i buffersonen, og med besøkspunkt ute i verdensarvområdet.

Stiftelsen arbeidet i 2010 med formidling på flere plan:

- Verdensarvporten
- Nettportal
- Digital historiefortelling for barn og unge
- Utendørsutstilling på Verdensarvutstillingen på Nes
- Informasjonsskilt i marinaer på Helgeland
- Brosjyrer og kart for styrt ferdsel
- Informasjon via ferieguiden, avisannonser og på messer
- Presentasjon av verdensarven i foredrag på seminar, møter og andre tilstelninger

Arbeidet med oppdatering av nettportalen www.verdensarvvega.no ble i hovedsak sluttført i 2010. Den nye nettportalen inneholder mye informasjon om verdensarv generelt og Vegaøyen verdensarv spesielt, om ferdsel og opplevelser i verdensarvområdet og om stiftelsens arbeid, ulike prosjekter og forskning. Sidene er knyttet til sosiale medier via Facebook.

Formidling og informasjon om Verdensarven og ferdselsregler har ellers skjedd via annonser om ferdsel i hekkesesongen, turistbrosjyrer for Helgeland/Nordland og Porten til Nord-Norge med ca. 60.000 besøkende i sesongen, på Riksantikvarens stand på Villmarksmessa på Hellerudsletta, samt reiselivsmessa på Lillestrøm. Dette har skjedd i et samarbeid mellom Nordland Reiseliv, Destination Helgeland og Vega næringssselskap. Utværet Lånán AS har vært en aktiv lokal aktør på disse messene.

Vega kommune i samarbeid med grunneiere og med Stiftelsen som delfinansjør laget også skilt og rasteplass i tilknytning til Eidemslie naturereservat og verdensarvområdet sør på Vega.

Verdensarvporten/senter for verdensarven

VERDEN SARVPOR TEN - SENTERET FOR VERDEN SARVEN ER TENKT LOKALISERT I FISKERIHAVNA PÅ NES

Miljøverndepartementet fikk i mars 2010 ferdigstilt utredningen om mulige framtidige senter for verdensarven i Norge. Utredningen konkluderer med at senter for verdensarven vil bidra til å oppfylle Verdensarvkonvensjonens artikkel 4 som også omhandler formidling og artikkel 5 om etablering av instanser/sentre. Utredningen ble presentert på Verdensarvforum på Vega i juni 1020, nettverksmøtet for de norske verdensarvstedene.

Med basis i planleggingen av et senter for verdensarven på Vega og det pågående arbeidet i MD med å utrede innhold og finansiering av slike sentre, anmodet styret i Stiftelsen i styresak 03/10 Vega kommune om å nedsette en arbeidsgruppe som skulle utrede videreutvikling av innholdet i senteret.

Vega formannskap nedsatte i sak 38/10 en prosjektgruppe med mandat å utrede innhold, eierskap og drift av Verdensarvporten. Gruppen hadde representanter fra Vega kommune, Helgeland museum, Vega næringssselskap og Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv. Gruppen hadde fire møter i desember 2010/januar 2011 for å drøfte videre framdrift i senteret for verdensarven ut fra signal fra Miljøverndepartementet og Nordland fylkeskommune om at kostnadsrammen for et framtidig senter må begrenses til 20 – 25 mill kr. Gruppen hadde bistand av de to arkitektene Kristina Milvidaite og Ineta Kojeliene som var på studiebesøk i Norge via EUs Leonardo da Vinci program. Gruppen ble enig om et forslag der arealet er redusert fra 600 til 425 m² og med fleksible løsninger for utstillinger/ formidling/ undervisning og kontor/areal for forskere.

2.2.5 Arbeid med barn og unge

The screenshot shows the website 'Verdensarv i ungehender'. The header includes the title 'Verdensarv i ungehender' and navigation options: 'om ungehender', 'barn og ungdom', and 'lærere og skoler'. A search bar is present with the text 'kart vegaoayan verdensarv'. The main content area features a video player with a play button and a progress bar showing '0:00 / 9:43'. Below the video, there is a section titled 'Sommerkunstskele' with a paragraph of Latin text and a 'Meld deg på Sommerkunstskolen 2011' section. The sidebar on the right contains a section titled 'DIGITALE FORTELLINGER' with a video player and a 'MELD DEG PÅ' section. The footer contains contact information for Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv.

ARBEID MED NY STRUKTUR OG DESIGN FOR WWW.UNGEHENDER.NO STARTET I 2010 OG SKAL SLUTTFØRES I 2011.

Formidling av verdensarvverdiene for barn og unge er prioritert i Verdensarvkonvensjonen og Stiftelsen hadde i 2010 en prosjektmedarbeider i 20 prosent stilling for å følge opp dette arbeidet. Prosjektmedarbeider har i hovedsak arbeidet med skjøtelsprosjekt og formidling via digitale medier.

Arbeidet med oppdatering av nettportalen www.ungehender.no startet opp i samarbeid med KH Design som har laget stiftelsens grafiske profil.

Stiftelsen fulgte opp den digitale satsningen gjennom kurs med 6. klasse om digital historiefortelling. Målet var å få formidlet deres erfaringer fra å være i Bremstein for å lage hus og reir til ærfuglene.

Prosjektmedarbeider og daglig leder hadde to møter med Vega skole for å vurdere aktuelle samarbeidsprosjekt. Fra skolen ble det vedtatt å ha skjøtsel som et eget prosjekt for 10. klasse. Ut fra den vedtatte planen for verdensarvarbeid ved skolen, ble det vedtatt å utvikle samarbeidsprosjekt også på andre felt. Dette vil bli fulgt opp i 2011.

Etter planen skulle klassen til Skjærvær i juni for å slå gjengrodd slåttemark, men turen måtte avlyses pga dårlig vær. Området ble senere slått av Brønnøysund videregående skole.

Stiftelsen hadde også et samarbeid med Brønnøysund videregående skole om skjøtsel som ble delfinansiert med midler via Den naturlige skolesekken.

Øvrige tema i forvaltningsplanen og innskrivingstekst

2.3 Overvåkning

Statens naturoppsyn er etablert med en stilling i tilknytning til verdensarvområdet. SNO har ansvaret for det statlige naturoppsynet, og er tillagt myndighet til oppsyn etter naturvernloven, friluftsløven, viltloven, lakse- og innlandsfiskeløven, motorferdselloven, kulturminneløven og deler av forurensningsloven. Et særlig ansvar har SNO for nasjonale verneverdier og oppsynsoppgaver av nasjonal karakter. Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv vil ta initiativ til å få etablert samarbeid om rapporteringsrutiner, gode overvåknings- og dokumentasjonsrutiner for verdensarvområdet i henhold til planverk og innskrivingstekst.

Overvåkning:

- Styrket oppsyn og informasjon
- ferdselsforstyrrelser
- Styrket predatorbekjempelse
- Oppsyn områdets kulturminner
- Økt naturveiledning

LOKAL OPPSYNSMANN HAR OPPSYN I DUNVÆRENE I HEKKESESONGEN. (FOTO: AUD HALMØY)

Følgende tiltak ble gjennomført av Statens Naturoppsyn i verdensarvområdet i 2010:

- Merking og tilrettelegging av sti Holandsosen naturreservat
- Søppelaksjon i Flovær
- Organisering av hogst av sitkagran i Kjellerhaugvatnet naturreservat.

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv deltok i bestillingsdialogen mellom Fylkesmannen og Statens Naturoppsyn og prioriterte da tiltak for styrt ferdsel i verdensarvområdet. Det ble i ettertid bevilget midler til delfinansiering av stier/bruer i Bremstein og Hysvær.

2.4 Marint miljø – fiskeri

80 prosent av verdensarvområdet er hav med stort artsmangfold. Havet har vært viktigste ressursgrunnlag siden de første menneskene slo seg ned på Vega og er en del av innskrivingsgrunnlaget på verdensarvlisten. Lokal fiskerinæring har i løpet av de siste tiårene hatt en dramatisk tilbakegang i antall fiskere og fangstmengde. Det er også beskjedne rekruttering.

Sikring av mottaksforhold for de lokale fiskerne har 1. prioritet i henhold til forvaltningsplanen. Stiftelsens styre bevilget derfor i desember 2009 kr 200 000 til delfinansiering av oppstart av fiskemottaket på Vega. Stiftelsen tok i 2010 kontakt med Fiskeri- og Kystdepartementet for å få igangsatt en dialog om en tiltaksplan for de lokale fiskeriene. Dette blir fulgt opp med innspill til den nasjonale verdensarvpolitikken i 2011.

Miljøtrusler er en annen stor utfordring, både via den økte båttrafikken langs norskekysten og åpningen av de nye leteblokkene på Nordland II, IV og V. Økt overvåkning og beredskap må derfor være et prioritert arbeidsområde framover. 70 - 80 prosent av all ærfugl i området hekker nord for Vega og et oljeutslipp i dette området vil være en katastrofe for bestanden.

2.5 Fugleliv

TELLINGER I MARS 2011 KAN TYDE PÅ EN DRAMATISK TILBAKEGANG I DEN OVERVINTRENDE ÆRFUGL-BESTANDEN SIDEN 80-TALLET, FRA 31000 INDIVID TIL 1700 ÆRFUGLHANNER. (FOTO: LARS LØFALDI)

Stiftelsen gjennomførte i første del av forvaltningsplanperioden viltkartlegging i verdensarvområdet. I 2009 – 2010 har Stiftelsen fått gjennomført en forstudie om ærfuglungenes oppvekstområder og et forprosjekt for skjøtelsesplan for tangskjæring. Dette skjedde i samarbeid med tangmelfabrikken Algea og bør fulgt opp med en skjøtelsesplan slik forvaltningsplanen forutsetter.

I 2011 vil det viktig å sette fokus på bestandssituasjonen i verdensarvområdet etter tellingene i mars som viser 1700 overvintrende hanner, mot 31000 overvintrende individ på 80-tallet. Telling av mytebestandene sommeren 2011 vil vise mer om situasjonen i området.

Liknende nedgang er dokumentert for grågåsbestanden i tidligere undersøkelser.

Det vil være viktig å undersøke hva som er årsaken. Om nedgangen er på grunn av økt ferdsel, kan ingen si noe sikkert noe. Det vil likevel være svært viktig å få styrt ferdselen unna områdene hvor sjøfuglene myter og få bedret kunnskapsgrunnlaget knyttet til myting og ferdselsforstyrrelser. Da er kartlegging en forutsetning.

Informasjon har vært et viktig satsningsområde i 2009 – 2010 og Stiftelsen har årlige annonser i lokalpressen før hekkesesongen for å anmode båtførere om å ferdes med forsiktighet i verdensarvområdet. Stiftelsen fikk i 2009 midler via Statens Naturoppsyn til å utvikle en utendørs utstilling på Nes, skilt til båtmarinaer og brosjyrer med kart for båtferdsel i verdensarvområdet. Stiftelsens sekretariat var ansvarlig for tekstutforming og kartinformasjon i samarbeid med Statens Naturoppsyn og naturforvalter. Skiltene ble satt opp i båtmarinaer på Vega og i nabokommunene i 2010. Brosjyrene informerer om vernebestemmelsene, hekke- og myteområder og er delt ut gratis til båtførere, på Turistinformasjonen oa aktuelle steder. Det vil videre være et mål å få finansiert terminaler for elektronisk informasjon på ferja og andre sentrale steder i buffersonen og på fastlandet.

2.6 Turisme

Vega kommune samarbeider med Nordland fylkeskommune om en egen reiselivsstrategi som skal sikre både ivaretagelse av verdensarvverdiene og bidra til lokal verdiskaping. Et av delprosjektene er pilotprosjektet Bærekraftig Reiseliv. Vega er en av fem piloter i Norge som skal vise beste praksis innen bærekraftig reiseliv.

Innovasjon Norge vil i prosjektet Bærekraftig reiseliv 2015 legge til rette for at verdiskapingen i reiselivet skjer på en bærekraftig måte og at bærekraft kan utvikles som konkurransefortrinn. Dette betyr at Vega skal være en læringsarena for utprøving av mål, tiltak og måling av bærekraft i reiselivet. Både kommunen og næringslivet blir viktige samarbeidspartnere. Det skal med bakgrunn i en forstudie utarbeides en plan for målsettinger og gjennomføring av tiltak. Det er innvilget årlig kr. 500.000,- i 3 år. Stiftelsen er delfinansør av prosjektet som baserer aktivitetene på den risiko- og sårbarhetsanalysen som Stiftelsen har fått utarbeidet.

Antall besøkende

Tallet turister til Vega har økt fra rundt 5000 i 2005 til 30000 i 2010. Turistinformasjonen arbeider for å få gode redskap for registrering av besøkende. Målsettingen for arbeidet med reiseliv er en større profesjonalisering. I forhold til økonomisk bærekraft innebærer dette at antall besøkende må økes til 40 – 50 000 per år. I internasjonal sammenheng er dette et svært lavt antall besøkende. Det sårbare fuglelivet og kulturlandskapet tilsier likevel at Vegaøyen må være i en særstilling mht til antall besøkende. Sårbarhetsanalysen som er gjennomført i regi av Stiftelsen vil være et viktig redskap for å måle hva området tåler av trafikk.

Området må også tilrettelegges bedre med informasjonstavler, stier og kart. Innrykk av annonser i lokalavisene og ferieguider foreslås videreført.

Arbeidet må være basert på godt samarbeid med Vega Næringssselskap og Vega kommune gjennom pilotprosjektet Bærekraftig Reiseliv.

3. Bakgrunn for stiftelsens arbeid

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv ble stiftet 5. april 2005 av Vega kommune. Opprettelsen av stiftelsen er forankret i artikkel 17 i UNESCOs verdensarvkonvensjon.

Stiftelsens formål er nedfelt i §2 i stiftelsens vedtekter, og fastslår at stiftelsen skal bidra til ivaretagelse av områdets verdier, slik det er avgrenset og beskrevet i nominasjonsdokumentet Vega - The Vega Archipelago (2003).

Til en hver tid gjeldene retningslinjer for oppfølging av UNESCOs konvensjon for vern av verdens kultur- og naturarv, verneforskrifter, samt gjeldene forvaltningsplan for Vegaøyen Verdensarvområde, skal være styrende for stiftelsens prioritering av tiltak og aktiviteter. Forvaltningsplanens mål er at den "... skal danne grunnlaget for en positiv utvikling i verdensarvområdet som sikrer natur- og kulturlandskapsverdiene. De tradisjonelle aktivitetene skal ivaretas og videreutvikles. Grunnlaget for en positiv utvikling for lokalsamfunnet basert på bærekraftig bruk skal legges. Videre skal Vega bygges opp som et kunnskapssenter for formidling, forvaltning og bruk av natur- og kulturlandskapet langs kysten. Planen skal motivere og ansvarliggjøre de ulike partene til å yte en innsats for å oppnå dette."

Stiftelsens styre har i styresak 11/08 vedtatt at stiftelsen skal ha en koordinerende rolle i den periodiske rapporteringen til UNESCO.

I overordnet strategi- og tiltaksrettet arbeid har stiftelsen arbeidet ut fra verdensarvkonvensjonens intensjoner, innskrivingsteksten på UNESCOs verdensarvliste, forvaltningsplanen 2004 – 2010 og tiltaksplanen fra 2007.

Verdensarvkonvensjonen sier blant annet i artikkel 4: Et land som er avtalepart i denne konvensjonen, erkjenner at plikten til å identifisere, verne, bevare, formidle og overføre til fremtidige generasjoner den kultur- og naturarv som det er vist til i artikkel 1 og 2..."

Nasjonalstaten anmodes videre på generelt grunnlag til å gi arven en funksjon i lokalsamfunnet, integrere vern i alminnelig planlegging, etablere instanser med tilstrekkelig personale for å ivareta oppgavene, videreføre studier og forskning, samt fremme opprettelse eller utvikling av regionale sentre for utdanning, vern, bevaring og formidling.

Verdensarvkomiteens anmodning til myndighetene ved innskrivingen av Vegaøyen på listen i 2004 var samtidig konkret i anmodningen om å utvikle en spesiell strategisk plan for verdensarvområdet med målsettinger for støtte til tradisjonelle driftsformer innen landbruket, særlig beiting med sau, opprettholdelse av mosaikken i landskapet og tiltak for å få grunneierne kan bli engasjert i forvaltningen. Innsamling av den immaterielle kulturhistorien og de tradisjonelle gjøremålene i øyene for å kunne overvåke at de består er andre punkt som påpekes. Stiftelsen har arbeidet for å følge opp intensjonene i Verdensarvkonvensjonen og

Verdensarvkomiteens innskrivingstekst gjennom bl.a. å prioritere kulturlandskapsarbeid og duntradisjonen, samarbeid med lokale grunneiere, arbeid med barn og unge, bidrag til kartlegging av ærfuglhus og innsamling av immaterielle kulturminner.

Videre har hovedmål for forvaltningsplanen 2004-2010 og tiltaksplanen for Vestnorsk Fjordland og Vegaøyen vært avgjørende for prioritering av tiltakene i den arbeidsplanen som styret vedtok i 2010. Forvaltningsplanens tiltaksdel er delt inn i temaene: duntradisjonen, beite-, slåttelandskap og vegetasjon, kulturminner og bygningsarv, havmiljø, fugleliv, formidling og turisme. Tiltakene er videre delt inn i 1., 2. og 3. prioriterte tiltak.

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv har i 2010 hatt en arbeidsplan der det har vært mulig å få finansiert og igangsatt de viktigste tiltakene med 1. prioritet innen duntradisjonen, kulturlandskap og formidling/turisme. Stiftelsen har også bidratt med midler til sikring av mottaksforholdene for lokale fiskere.

Temaet kulturminner og bygningsvern blir ivarettatt gjennom et samarbeid mellom Nordland Fylkeskommune og Helgeland Museum der stiftelsen bidrar med innspill og rådgivning.

3.1 Stiftelsens styre

I henhold til stiftelsens vedtekter skal den ledes av et styre på inntil 7 – sju – medlemmer. Nåværende styre består av:

- A. 2 – to – medlemmer oppnevnt av Vega kommune
- B. 1 – ett – medlem oppnevnt av Fylkesmannen i Nordland
- C. 1 – ett – medlem oppnevnt av Helgeland Museum
- D. 1 – ett – medlem oppnevnt av Miljøverndepartementet
- E. Inntil 2 – to – medlemmer valgt av styret

Stiftelsens første styre ble valgt i 2005. I henhold til stiftelsens vedtekter skal hvert medlem fungere i perioder på tre år av gangen, dog slik at etter første år fratrer 2 – to – styremedlemmer etter loddtrekning. Etter kommunevalget i 2007 ble styreleder og nestleder i styret skiftet ut etter initiativ fra Vega kommunestyre. Daværende ordfører Einar Silseth som var styreleder, ble erstattet av påtroppende ordfører André Møller. Kommunestyrerepresentant Ann-Hege Lervåg etterfulgte nestleder Janne E.A. Pettersen. I og med at kommunen skiftet ut sine representanter, vedtok styret at den vedtektsfattede utskifting har skjedd. Det vil videre bli foretatt valg i 2011.

Følgende styre ble valgt for 2007 – 2009:

Ordfører André Møller, Vega kommune, leder
Vara: Hilde T. Mørk, varaordfører Vega kommune
Ann-Hege Lervåg, Vega kommunestyre, nestleder
Vara: Helene Skjelbred, Vega kommunestyre

Olav Nord-Varhaug, Miljøverndepartementet/Direktoratet for naturforvaltning

Vara: Lisen Roll, Riksantikvaren

Gunnar Rofstad, Fylkesmannen i Nordland

Vara: Roar Høgsæt, Fylkesmannen i Nordland

Hans Pedersen, Helgeland Museum

Vara: Oddny Bang, styremedlem Helgeland Museum

Egil Murud, Nordland fylkeskommune

Vara: Kari Torp Larsen

Torny Pedersen, tidligere stortingsrepresentant

Vara: Heidi Kristin Sæthre

Styret hadde 4 (fire) møter i 2010: 09. - 10. februar, 22. mars, 09. – 10. juni og 14. oktober. Møtene ble avholdt ved Vega havhotell, Hildurs Urterarium, i Stiftelsens lokaler på Nes og ved Torghatten Feriesenter.

Styret behandlet 26 saker. De viktigste sakene var i tilknytning til oppfølging av forvaltnings- og tiltaksplanen for området og de strategier som er vedtatt av styret på disse områdene. Blant sakene som var til behandling, var utvikling av strategi for Stiftelsens arbeid, videre arbeid med senter for verdensarven og satsningen på barn og unge.

I tilknytning til styremøtet i juni hadde styret en befaringsreise ved krigsminnene på Tyskhåjen i Ylvingen og hvor Helgeland Museum har hatt ansvar for å lage et formidlingskonsept.

Direktoratet for Naturforvaltning bevilget i 2010 3,6 millioner kroner til stiftelsens arbeid med å følge opp tiltaksplanen for Vegaøyen. De prioriterte områdene i stiftelsens arbeidsplan ble fulgt opp med bevilgninger fra stiftelsens budsjett i samfinansiering med tiltaksmidler fra eksterne kilder. De viktigste samarbeidspartnerne har vært Nordland fylkeskommune - Kulturminner i Nordland og Fylkesmannen i Nordland. Stiftelsen fikk bevilget kr. 100 000 fra Nordland fylkeskommune til ærfuglarkitektur og kr 60 000 fra Fylkesmannen i Nordland til forprosjekt skjøtselsplan for tangskjæring i verdensarvområdet.

Til styremøtene har det vært invitert gjester for å informere om forhold som angår verdensarven:

Leder Reidun Laura Andreassen, Norges Verdensarv, informerte om Verdensarvkonvensjonens forpliktelser og nettverket Norges Verdensarvs arbeid.

Nestleder Sverre Nilsen i Vegaøyens Venner informerte om foreningens virksomhet.

Rådgiver Arnt Olsen, Fiskeridirektoratet avd Nord, informerte om fiskerinæringen i Vega kommune og verdensarvområdet.

3.2 Samarbeidsrådet

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv har i henhold til vedtektene etablert et samarbeidsråd med representanter fra lokale og regionale lag og foreninger. Rådet består per i dag av 18 lag og foreninger som skal gi impulser til styrets arbeid.

Samarbeidsrådet hadde i 2010 hatt to møter og et seminar. Samarbeidsrådet leder har deltatt i alle styremøter i stiftelsen.

Samarbeidsrådet har fått tilsendt sakspapirer og forslag til arbeidsplan og budsjett før styremøtene i stiftelsen. Daglig leder har deltatt i alle rådsmøter, lagt fram de ulike saker og fått tilbakemeldinger på disse.

Følgende lag og foreninger er representert i samarbeidsrådet:

- Destination Helgeland
- Hysværøyen Grunneierlag
- Naturvernforbundet i Nordland
- Nordland Ærfugllag
- Norsk Ornitologisk Forening, avd. Nordland
- Skogsholmen Grendelag
- Ytre Vega Bonde- og Småbrukarlag
- Vega Bondelag
- Vega Fiskerlag
- Vega kommune
- Vega Kystlag
- Vega Næringssselskap
- Vegaøyens Venner
- Vega barne- og ungdomsskole
- Nes-Holand stedsutvikling/grendelag
- Skogholdt ungdomslag, Ylvingen
- Utværet Lånan AS
- Vega Ungdomsråd

3.3 Team Verdensarv Vega

Lokalt har Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, Vega kommune, Vega næringssselskap, Helgeland Museum og Statens Naturoppsyn etablert et Team Verdensarv. Følgende møtte i teamet i 2010: ordfører/styreleder i Stiftelsen, rådmann, daglig leder Vega Næringssselskap, naturforvalter Vega kommune, lokal oppsynsmann, Statens Naturoppsyn, plan/miljøvernsjef og jordbrukssjef Vega kommune, daglig leder Helgeland Museum og daglig leder Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv.

Det lokale Team Verdensarv skal samordne innsatsen for å ivareta de ulike tema innen forvaltningsplanen og skape nasjonal og internasjonal oppmerksomhet om Vegaøyen Verdensarvområde. Et viktig mål er også å oppfylle Verdensarvkonvensjonens målsetting om positive ringvirkninger lokalt, kapasitetsbygging, etablering av forskning og utdanning. De viktigste arbeidsområdene i 2010 har vært informasjonsutveksling og samordning av tiltak med bl.a. tilrettelegging med stier og informasjonstiltak.

Et liknende samarbeid er etablert mellom Vega kommune og Nordland Fylkeskommunes Team Verdensarv, og med stiftelsen som deltakende part. Stiftelsen tok i 2008 initiativ for å få etablert liknende samarbeid om rutiner og rapportering med regionalt nivå og nasjonale instanser for overvåking, dokumentasjon og forvaltning av verdiene i området. Dette arbeidet har stått i bero i påvente av nasjonale føringer for rutiner som skal utvikles mht den periodiske rapporteringen.

Vega kommune: Arbeidsoppgaver tilknyttet verdensarv

Verdensarvporten:

Arbeidet med å få forankring av planene for et senter for verdensarven foregikk i 2010 både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå:

- Ordfører/styreleder og plansjef/miljøvernssjef deltok på Verdensarvforum på Vega der tema var formidling for senter for verdensarven.
- Ordfører/styreleder og daglig leder i Stiftelsen møtte fylkesrådet og administrasjonen i Nordland fylkeskommune for å presentere planene for et senter for verdensarven.
- Daglig leder møtte posisjonen i Fylkestinget (sykdomsforfall styreleder)
- Vega formannskap nedsatte i sak 38/10 en prosjektgruppe med mandat å utrede innhold, eierskap og drift av Verdensarvporten. Gruppen hadde representanter fra Vega kommune ved ordfører André Møller og formannsapsrepresentant Einar Silset, leder av driftsstyre for oppvekst, livsutfoldelse og kultur Turid Næss, direktør Hans Pedersen Helgeland museum, Vega næringssselskap v/ Mona Gilstad, leder av samarbeidsrådet Per-Anton Nesjan og daglig leder Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv Rita Johansen. Gruppen hadde fire møter i desember 2010/januar 2011 for å drøfte videre framdrift i senteret for verdensarven ut fra signal fra Miljøverndepartementet og Nordland fylkeskommune om at kostnadsrammen for et framtidig senter må begrenses til 20 – 25 mill kr. Gruppen hadde bistand av de to arkitektene Kristina Milvidaitė og Ineta Kojeliene som var på studiebesøk i Norge via gjennom EUs Leonardo da Vinci program. Gruppen ble enig om et forslag der arealet er redusert fra 600 til 425 m² og med fleksible løsninger for utstillinger/formidling/ undervisning og kontor/areal for forskere.

Planarbeid: Den viktigste milepælen for planarbeidet til Vega kommune i 2010 var kommunestyrets godkjenning av kommuneplanens arealdel og reguleringsplanene for Holand -

Grytingen og Kirkøy – Nes. Kommunen har dermed et styringsverktøy i forhold til de søknader som kommer om bygging i verdensarvområdet og for styrt utvikling i buffersonen.

Kulturlandskap: Jordbrukssjef sto for administrasjon og behandling av verdensarvmidlene som tildeles via Fylkesmannens landbruksavdeling. Dette er midler som bevilges over jordbruksavtalen.

I 2010 ble det tildelt 529 450 kr. direkte til bønder som skjøtter kulturlandskapet.

Av stillingsressurser har kommunen ellers hatt et par-tre månedsværk på kommuneplan, 10 -12 prosent av ordførers stilling som styreleder i stiftelsen, samt delfinansiering naturforvalterstilling.

Vega Næringssselskap – reiselivsstrategi og bærekraftig reiseliv

Vega er en av fem destinasjoner i Norge som ble valgt ut til å være med i pilotprosjektet Bærekraftig Reiseliv i regi av Innovasjon Norge. Vega Næringssselskap er lokal prosjektleder. Forprosjektet ble ferdigstilt til mai 2009 og selve prosjektet startet opp da.

Vega Næringssselskap gjennomførte guidete båtturer til fem ”besøksøyer” i verdensarvområdet fra sankthans til 10. august. Nordland fylkeskommune stilte som garantist for eventuelt underskudd. Rundt 500 passasjerer deltok på turene.

Vega Næringssselskap drev også Turistinformasjonen på Vega og hadde nesten 5000 besøkende i løpet av sommeren.

Helgeland Museum - formidlingsvirksomhet

Helgeland Museum hadde ansvar for guidingen på Hurtigruten utfluktsprogram til Vega. Museet hadde også ansvar for en del av guidingen på turene som Vega Turistinformasjon arrangerer i verdensarvområdet og gjennomførte i egen regi en del guidete turer i steinalderløypa.

Helgeland Museum er engasjert via Den kulturelle skolesekken for Sør-Helgeland til å formidle ærfugltradisjonen og hadde i 2010 besøk av skoleklasser fra Brønnøy og Vevelstad. Museet samarbeidet med stiftelsen i dette prosjektet.

Etter avtale mellom Nordland fylkeskommune (NFK) og Helgeland museum (HM) har NFK engasjert HM til å følge opp deler av bygningsvernarbeidet i verdensarvområdet.

Nordland fylkeskommune, Helgeland Museum og Stiftelsen har hatt gjentatte anmodninger til Riksantikvaren om en egen stilling for å følge opp bygningsvernarbeidet i verdensarvområdet. I 2010 fikk de samarbeidende parter aksept for dette og Helgeland Museum fikk tilført midler til en egen bygningsvernstilling for Vegaøyan verdensarvområde. Arbeidet består i tilstandsvurdering, rådgivning i restaureringsarbeidet, prosjektering og opplæring mv. Dette innebærer et betydelig løft for bygningsvernarbeidet i verdensarvområdet, både gjennom direkte bistand til tiltakshaverne og kompetanseheving hos lokale håndverkere.

Statens Naturoppsyn

Statens naturoppsyn ble etablert med en stilling i tilknytning til verdensarvområdet i 2007. Lokal oppsynsmann ble i 2008 del av Team Verdensarv Vega.

Oppsyn i verdensarvområdet, søppelaksjon i samarbeid med Vega skole og grunneiere, kartlegging av rødlistearter og andre fugler, kartlegging av fremmede arter, merking av sti og rydding av sitkagran i Holandsosen naturreservat, informasjon til farende båter og besøkende på kontoret var i 2010 av de viktigste oppgavene.

3.4 Stiftelsens sekretariat

Stiftelsens er lokalisert til Vega og har kontorlokaler i den framtidige Verdensarvporten på Nes.

Rita Johansen er ansatt som daglig leder og begynte i jobben 1. november 2005.

Sekretariatet har kjøpt konsulenttjenester til utarbeidelse av forprosjekt for skjøtelsesplan tangskjæring, dokumentasjon/gps-kartlegging ærfuglhus, skjøtelsesprosjekt ungdom, digital historiefortelling og nettportal for stiftelsen og for barn og unge.

De viktigste arbeidsoppgavene for sekretariatet i 2010 har vært:

- Involveringsarbeid verdensarvpolitikk ovenfor nasjonale og regionale myndigheter og instanser.
- Oppfølging og bistand fuglevoktere, grunneiere og interessenter i området
- Prosjektoppfølgning Verdensarvporten, informasjonstiltak, barn og unge.
- Informasjon og presentasjon av Vegaøyen verdensarvområde, arbeidsoppgaver og muligheter.
- Daglig drift med strategi- og økonomiarbeid

Med samlokaliseringen med Statens Naturoppsyn, Vega Næringssselskap og Helgeland Museum på Nes, er de samarbeidende parter i Team Verdensarv Vega et godt stykke på vei til å bygge opp et kompetansemiljø på verdensarv. Samlokaliseringen gjør det også enklere å ha en god informasjonsflyt og dialog i prosjektutvikling og ulike tiltak.

Arbeidet med rutiner for informasjon via nettsted ble ferdigstilt i 2010 og Stiftelsen har nå oppdaterte nyheter på nettsidene.

Vegaøyen verdensarv og stiftelsens arbeid har i 2010 vært presentert på følgende møter:

Januar:

Presentasjon for Nordland fylkeskommune om senter for verdensarven

Februar:

Møte med Universitetet i Tromsø og lokale representanter, prosjekt predatorbekjempelse

Presentasjon verdensarv og senter for verdensarven for posisjonens grupper Nordland fylkesting

Mars:

Presentasjon 8. mars arrangement, Bolyst og tilflytting

Presentasjon Stiftelsens arbeid, seminar samarbeidsrådet

Møte med fuglevokterne, informasjon om skjøtselsarbeid ved naturforvalterne

April:

Møte med Algea om skjøtselsplan tangskjæring

Møte med ansatte Vega barnehage om verdensarvarbeid i barnehagen

Presentasjon av verdensarvarbeid i Vegaøyen, Neringa kommune og Nerija nasjonalpark, Litauen

Mai:

Presentasjon av Vegaøyen Verdensarv, Miljøforum Nordland

Presentasjon av Vegaøyen Verdensarv, Petter Dassmuseet

Presentasjon av Vegaøyen Verdensarv, Bjørn Kjos, Norwegian, og adm.dir B. Forbergskog, TTS.

Juni:

Presentasjon av Vegaøyen verdensarv, kulturlandskapsavd. ved Direktoratet for naturforvaltning

Presentasjon av Stiftelsens arbeid for Vega kommunestyre

Presentasjon av verdensarv - Elever fra grunnskolen, Brønnøysund

Presentasjon av verdensarv - Elever fra Brønnøysund videregående skole

Lokal tilrettelegging og presentasjon av verdensarvarbeidet for delegasjon fra Litauen

Organisering, presentasjon og lokal tilrettelegging for Verdensarvforum Vega

Organisering og deltakelse årsmøte Norges Verdensarv

Lokal tilrettelegging og presentasjon av verdensarvarbeidet for delegasjon fra Polen

Møte med statssekretær Heidi Sørensen, Miljøverndepartementet

August:

Presentasjon verdensarv og planer senter for verdensarven med fylkesrådet, Bodø

Presentasjon verdensarv, Sparebank1 Nord-Norge

September:

Medarrangør og presentasjon Vegaøyen Verdensarv, Nordisk ærfuglseminar Vega

Presentasjon verdensarv, Elever fra Salhuskolen, Brønnøysund

Presentasjon Vegaøyen Verdensarv på Arena Nord/Reiselivsdagene Bodø

Nordisk verdensarvmøte, Gotland

Oktober:

Presentasjoner og ansvar for program studieopphold for studenter fra Høgskolen i Nesna

Møte med fuglevokterne med presentasjon av forprosjekt skjøtselsplan tangskjæring

Presentasjon av verdensarvarbeid konferanse Krakow, Polen.

November:

Møte i referansegruppa for forskningsprosjektet Vega – Valdres, Trondheim

Avslutningskonferanse verdiskapingsprogrammet Den verdifulle kystkulturen, Svølvær

Presentasjon av arbeidet med Vegaøyen verdensarv for kirkested-/stedsutviklingsprosjekt,

Gildeskål

Møte om tangskjæring med Algea og fuglevokterne Vegaøyen

Daglig leder har ellers deltatt i referansegruppa for forskningsprosjektet verdiskaping Vega-Valdres, i styret til Norges Verdensarv, referansegruppa for pilotprosjektet Bærekraftig reiseliv og styringsgruppa for reisemålsutviklingsprosjektet på Sør-Helgeland.

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

N-8980 Vega

+47 75 03 55 03

+47 97 03 46 46

post@verdensarvvega.no

www.verdensarvvega.no

